

**«2021 жылғы республикалық бюджетті
орындау туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің және
Республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі
есеп комитетінің есептерін қарау бойынша ҚР Парламенті
Сенатының пленарлық отырысына
баяндама**

Нұр-Сұлтан қ., 2022 жыл, 16 маусым

Құрметті Мәулен Сағатханұлы!

Құрметті депутаттар!

2021 жылы әлемдік экономика **пандемияға дейінгі деңгейге** қайта оралды. **Жаһандық жалпы ішкі өнімнің өсуі 2021 жылы 6,1%** құрап, **40** жылдан астам уақыт ішінде ең жоғарғы көрсеткішке жетті.

Қазақстан экономикасы да 2021 жылы **4,1%-ға** өсіп, пандемияға дейінгі деңгейге оралды.

Шамадан тыс сұранысқа әкеп соқтырған әлемдік экономиканың тез қалпына келуі аясында шикізаттың, материалдар мен азық-түліктің бағасы ең жоғары деңгейге жетті. Бұл энергетикалық дағдарыспен бірге әлемнің көптеген елдерінде рекордтық инфляцияға әкелді.

Сыртқы инфляциялық қысым жаппай вакцинация мен шектеулердің әлсіреуі, жаһандық іскерлік белсенділіктің жоғарылауы және дағдарысқа қарсы ауқымды шаралар жүргізу есебінен әлемдік экономиканың ұсыныс мүмкіндіктерінен тез қалпына келуі жағдайында өсті.

Сыртқы факторлармен қатар жекелеген тауар нарықтарындағы **ішкі теңгерімсіздіктер** елдегі инфляциялық қысымды **күшейтті**. 2021 жылдың бірінші жартысында инфляциялық процестердің тұрақтануына қарамастан, жылдың ортасынан бастап инфляция **азық-түлік, шикізат пен материалдар** бағасының жалпы әлемдік трендінің аясында

жеделдей бастады. Жазғы кезеңде **көкөніс** нарығындағы теңгерімсіздік, **жанар-жағармай және реттелетін** қызметтер бағасының өсуі – ішкі проинфляциялық триггерлері болды.

Осы жағдайда Ұлттық Банк Үкіметпен бірлесіп Мемлекет басшысының тапсырмасына сәйкес, **инфляцияны 8,5%** шегінде **ұстап тұру** бойынша шаралар қабылдады.

АҚША-КРЕДИТ САЯСАТЫ

Сыртқы және **ішкі** инфляциялық қысымның өсу жағдайында Ұлттық Банк 2021 жылдың ортасынан бастап дезинфляциялық ақша-кредит саясатын жүргізуге кірісіп, **базалық мөлшерлемені жиынтығында 9,75%-ға дейін 75 базистік тармаққа үш рет көтерді.**

Үкімет Ұлттық Банкпен бірлесіп, өткен жылғы қыркүйекте ең алдымен инфляцияның монетарлық емес факторларын тұрақтандыруға бағытталған «2021-2024 жылдарға арналған инфляцияға қарсы ден қою шараларының кешенін» іске асыруды бастады.

Нәтижесінде 2021 жылдың қорытындысы бойынша инфляция **8,4%-ға** дейін баяулады.

Инфляцияға азық-түлік тауарлары көптеп үлес қосты, олар жекелеген тұтыну нарықтарындағы **теңгерімсіздік** пен **әлемдік азық-түлік** бағаларының өсуі аясында жылдың қорытындысы бойынша **9,9%-ға** өсті.

Биылғы инфляциялық қысым **геосаяси дағдарыс** басталуынан күшейді, одан кейін ақпан-наурызда теңгенің **айырбастау бағамының әлсіреуі**, сондай-ақ жоғары белгісіздіктің салдарынан шамадан тыс өскен **тұтынушылық**

белсенділік орын алды. Оның салдарынан инфляция ақпандағы **8,7%-дан** мамырда **14%-ға** дейін өсті.

Жылдық мәнде **19%-ға** жеткен **азық-түлік өнімдері** бағасының өсуі де біршама үлес қосып келеді.

Сыртқы инфляциялық жағдай **азық-түлікке жатпайтын тауарлар** бағасының артуына қысым көрсетуді жалғастыруда, олардың өсуі **11,9%-ға** дейін жеделдеді.

Реттелетін қызметтің бағасын өсіруге енгізілген мораторийдің тежеуіш әсеріне қарамастан, **ақылы қызмет** инфляциясы **9,1%-ға** дейін өсті.

Сыртқы секторда геосаяси ахуалдың едәуір нашарлауы жағдайында **сыртқы шоктың** ел экономикасы үшін салдарын барынша азайту, баға тұрақтылығын сақтау және жергілікті валютадағы активтерді қорғау мақсатында Ұлттық Банк **2022 жылғы 24 ақпанда** базалық мөлшерлемені **13,5%-ға** дейін көтерді.

Үкіметпен бірлесіп, жеке тұлғалардың теңгедегі депозиттері бойынша өтемақыны (сыйлықақыны) бюджет қаражаты есебінен төлеуді көздейтін **Теңгелік салымдарды қорғау бағдарламасы** жарияланды.

Үдемелі сыртқы **инфляциялық қысым**, жалғасып келе жатқан ынталандырушы **фискалдық саясат**, тұрақты ішкі және сыртқы сұраныс, **инфляциялық күтулердің** өсуі жағдайында 25 сәуірде базалық мөлшерлеме **14%-ға** дейін көтерілді.

Сонымен қатар Ұлттық Банк айырбастау бағамының күрт ауытқуын және оның **инфляцияға** ауысуын шектеу шараларын қабылдады.

Нәтижесінде айырбастау бағамы күрт ауытқудан кейін өткен жылдың соңындағы деңгейге қайта оралды.

Осы әрекеттердің нәтижесінде **долларланудың өсу** тәуекелдері азайып, қаржы жүйесі сыртқы шоктарға төтеп бере алды.

Инфляцияға қарсы саясатты күшейту үшін Үкімет жергілікті атқарушы органдармен бірлесіп, жаңартылған (2022-2024 жылдарға арналған) **Инфляция деңгейін бақылау және төмендету жөніндегі шаралар кешенін** іске асыруда.

Қысқа мерзімді және орта мерзімді перспективадағы инфляция **тәуекелдерінің** қазіргі **балансын**, сондай-ақ жаңартылған болжамдарды ескере отырып, Ұлттық Банк биылғы 6 маусымда **базалық мөлшерлемені 14,0%** деңгейінде сақтау туралы шешім қабылдады.

Ұлттық Банк **2022** жылдың соңында инфляцияның **13-15%** деңгейінде болатынын болжап отыр. Болжам **Үкіметтің инфляция деңгейін бақылау және төмендету жөніндегі шаралар кешенін** іске асыруын ескере отырып жасалды.

ТӨЛЕМ БАЛАНСЫ

2021 жылы **төлем балансының** ағымдағы шотының тапшылығы **(-)5,7 млрд доллар** болды. Ағымдағы шоттың теріс сальдосының қысқаруы сауда балансы жай-күйінің жақсаруына байланысты.

Сауда балансының профициті 2020 жылғы **10,3 млрд** доллардан 2021 жылы **20,7 млрд** долларға дейін екі есе ұлғайды. Профициттің өсуі тауарлар экспортының өсуімен қамтамасыз етілді.

Алдын ала деректер бойынша, **ағымдағы шот** 2022 жылдың бірінші тоқсанында **профицитпен** қалыптасып, **2,2 млрд** доллар болды.

Ағымдағы шоттың теріс сальдосының оң аймаққа ауысуы сауда балансының жақсаруына байланысты.

Сауда **балансының** профициті **6,3 млрд** долларға ұлғайып, **9,9 млрд** доллар болды. Профициттің өсуі мұнай бағасының өсуіне байланысты тауарлар экспортының импорттан озып өсу қарқынымен қамтамасыз етілді.

Құрметті депутаттар!

Жаһандағы жеңіл фискалдық және монетарлық саясаттың нәтижесінде әлемдік сұраныс постковидтік кездегі қалыпқа келді. Орнықты жаһандық инфляция көптеген елдердің Үкіметтері мен Орталық банктерін өз экономикаларын қолдау бойынша ынталандыруды қысқартуға мәжбүр етеді.

Инфляцияның жоғары деңгейі экономикалық өсудің сапасына және азаматтардың әл-ауқатына кері әсер етеді. Соның салдарынан дамыған, сол сияқты дамушы елдердің көптеген орталық банктері инфляциялық қысымды төмендету

және халықтың сатып алу қабілетін сақтау үшін негізгі мөлшерлемелерін көтеру цикліне көшті.

Осы жағдайда Ұлттық Банк инфляциялық құбылудың күшеюін болдырмауға назар аударады және **орта мерзімді перспективада баға тұрақтылығын** қамтамасыз етуді басты мақсат етіп **ақша-кредит саясатын іске асыруды** жалғастырады.

Назарларыңызға рақмет!